

სამომხმარებლო ფასების ინდექსი საქართველოში: მისი გაანგარიშება და პროგნოზირება

სამომხმარებლო ფასების ინდექსი ის ერთადერთი მაჩვენებელია, რომელიც ზომავს საქართველოში სამომხმარებლო ფასების საერთო დონის ცვლილებას.

სამომხმარებლო ფასების ინდექსი (სფი) საერთაშორისო კლასიფიკატორის (COICOP) შესაბამისად მოიცავს 12 სასაქონლო ჯგუფს. ფასების ინდივიდუალური ინდექსების ბაზაზე გაიანგარიშება ფასების აგრეგირებული ინდექსები თითოეული სასაქონლო ჯგუფისთვის, როგორც თითოეული ქალაქისათვის, ასევე მთლიანად ქვეყნისათვის.¹

სამომხმარებლო ფასების ინდექსის გაანგარიშების საფუძველია სამომხმარებლო კალათა. ეს არის ქვეყანაში ყველაზე ხშირად მოხმარებადი საქონლისა და მომსახურების ჩამონათვალი და ასახავს ქვეყნის საშუალო მომხმარებლის ხარჯების სტრუქტურას. სამომხმარებლო კალათა შედგენილია შინამეურნეობების ინტეგრირებული გამოკვლევიდან მიღებული მოხმარების სტრუქტურის საფუძველზე. მოხმარების პროპორციულად თითოეულ საქონელს და მომსახურებას მინიჭებული აქვს შესაბამისი ხვედრითი წონა. 2012 წლის იანვრიდან განახლებული სამომხმარებლო კალათა ეროვნულ ანგარიშთა სისტემით განსაზღვრულ მოხმარების სტრუქტურას დაეფუძნა. ეროვნული ანგარიშებიდან მიღებული წონების გამოყენება სამომხმარებლო კალათის ფორმირების პროცესში ერთ-ერთ არსებით რეკომენდაციას წარმოადგენს, რომელსაც ევროსტატი ევროკავშირის წევრ ქვეყნებს სთავაზობს.

2012 წელს განხორციელდა სამომხმარებლო კალათის განახლება. 2010 წლის სამომხმარებლო კალათასთან შედარებით განახლებულ სამომხმარებლო კალათაში ჩართულ იქნა 42 დასახელების საქონელი (მომსახურება). მათ შორის: გაყინული ქათმის ხორცი, პილმენი (ნახევარფაბრიკატი), შებოლილი ძეხვი, პასტერიზებული რძე, იოგურტი, კონიაკი, ძიძის მომსახურების ღირებულება, ახალი მსუბუქი ავტომობილი, გაზის სანჯავი, ავტომობილის ზეთისა და ფილტრის შეცვლა და ა.შ. 2010 წლის სამომხმარებლო კალათიდან ამოღებულ იქნა 20 დასახელების საქონელი (მომსახურება). მათ შორის: ბალი და ალუბალი, ხალათი, ბინის გაყიდვის ღირებულება, სამშენებლო ბლოკი, მერქან-ბურბუშელის ფილა, სანოლი, ხალიჩა, ა.შ. ამჟამად სამომხმარებლო კალათა შედგება 288 სამომხმარებლო საქონლისა და მომსახურებისგან.

სამომხმარებლო ფასების ინდექსის გაანგარიშების მეთოდოლოგია კვლავ ეფუძნება ლასპეირესის ინდექსს, რაც გულისხმობს მოსახლეობის ხარჯებისა და სამომხმარებლო კალათის 3 წელიწადში ერთხელ განახლებას.

როგორია ინფლაციის ოფიციალური სტატისტიკა საქართველოში?

2012 წლის მარტში 2011 წლის მარტთან შედარებით ინფლაციის დონემ საქართველოში -2,2 პროცენტი შეადგინა. (იხ. ცხრილი 1) ინდექსის საშუალოწლიურმა მაჩვენებელმა 108,5%(წინა წელთან შედარებით გაიზარდა 1,4 პროცენტული პუნქტით), ხოლო წინა წლის დეკემბრის დონესთან შედარებით შემცირებული მაჩვენებელი 102,0% დაფიქსირდა.

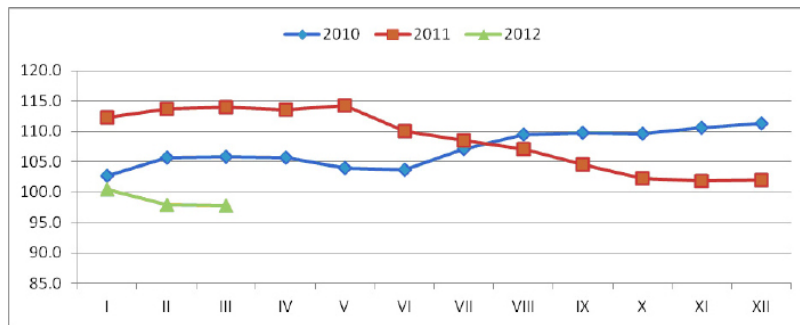
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
საშუალო წლიური წინა წლის	109.2	109.2	110.0	101.7	107.1	108.5
საშუალო წლიურთან						
დეკემბერი წინა წლის დეკემბერთან	108.8	111.0	105.5	103.0	111.2	102.0
წლიური ინფლაციის დონე	8.8	11.0	5.5	3.0	11.2	2.0

ცხრილი №1

1. ზოგადი განმარტებები ინფლაციის მეთოდოლოგიისა და სამომხმარებლო კალათაზე. www.geostat.ge

სამომხმარებლო ფასების ინდექსი (ინფლაცია)² სამომხმარებლო კალათაში შემავალი საქონლისა და მომსახურების ჯგუფების ფასების პროცენტული ცვლილებისა და მთლიან ინფლაციის მაჩვენებელში შესაბამისი წვლილის ანალიზმა ცხადყო, რომ 12—თვიან პერიოდში აღნიშნული მაჩვენებლის ფორმირებაში ძირითადი გავლენა იქონია ფასების ცვლილებამ შემდეგ ჯგუფებზე: სურსათი და უალკოჰოლო სასმელები: მოცემულ პერიოდში ფასები შემცირდა 7,5 პროცენტით და ჯგუფის წვლილმა წლიური ინფლაციის საერთო მაჩვენებელში -3,6 პროცენტული პუნქტი შეადგინა. ფასების კლების მაღალი მაჩვენებლები დაფიქსირდა შემდეგ ქვეჯგუფებზე: ხილი და ყურძენი (34,3 პროცენტი), ბოსტნეული, ბალჩეული, კარტოფილი და სხვა ბოლქვოვანები (17,8 პროცენტი), შაქარი და სხვა ტკბილეული (14,4 პროცენტი). ფასები გაიზარდა ხორცი და ხორცის პროდუქტების ქვეჯგუფზე (10,9 პროცენტი). ტრანსპორტი: ფასები გაიზარდა 11,9 პროცენტით. შესაბამისად, ჯგუფის წვლილმა წლიური ინფლაციის მაჩვენებელში 1,2 პროცენტული პუნქტი შეადგინა. აღნიშნულ ჯგუფში ფასების მნიშვნელოვანი მატება დაფიქსირდა სატრანსპორტო ქვეჯგუფზე (19,3 პროცენტი) და პირადი სატრანსპორტო საშუალებების ექსპლუატაციის ქვეჯგუფზე (4,1 პროცენტი).

ზემოთქმულიდან პოზიტიურია წინა წლის შესაბამის თვესთან სამომხმარებლო ფასების ინდექსების დინამიკა (2010-2012 წ.წ.)³

დიაგრამა 1

როგორია ინფლაციის პროგნოზული მაჩვენებლები?

ინფლაციის (სამომხმარებლო ფასების ინდექსის ცვლილების ბაზაზე) დინამიკის მაჩვენებლები 1996-2011 წლებისათვის წარმოვადგინოთ შემდეგი ცხრილის სახით:⁴

ცხრილში 2

ინფლაციის დინამიკა 1996 -2011 წლებისათვის

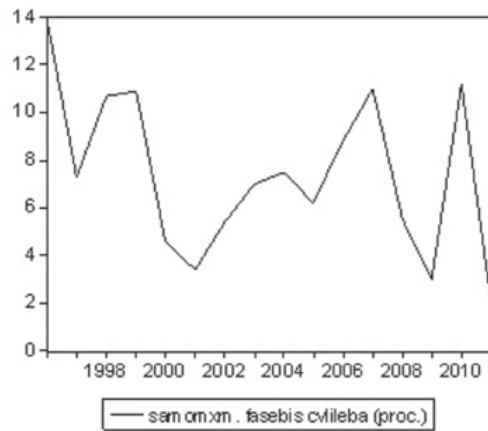
წლები	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
წლიური ინფლაციის დონე (%-ში)	13.8	7.3	10.7	10.9	4.6	3.4	5.4	7
წლები	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
წლიური ინფლაციის დონე (%-ში)	7.5	6.2	8.8	11.0	5.5	3.0	11.2	2.0

2. www.geostat.ge

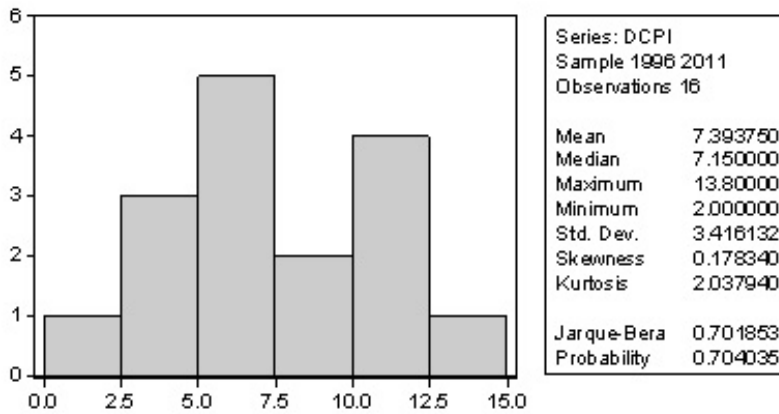
3 გრაფიკი აგებულია საქსტატის მონაცემების საფუძველზე.

4 ცხრილი შედგენილია საქსტატის მონაცემების საფუძველზე

ხოლო მისი გრაფიკული გამოსახულება და ჰისტოგრამა, გამოვსახოთ შესაბამისად, ნახ. 1-სა და ნახ. 2-ზე.

ნახ. 1. ინფლაციის დინამიკა 1996 -20011 წლებისათვის

ნახ. 2. ინფლაციის დინამიკის ჰისტოგრამა და სტატისტიკური მახასიათებლები (1996 -20011 წ.წ.)

როგორც ვხედავთ, ამ წლებში საქართველოში ინფლაციის საშუალო წლიური დონე 7,4 % იყო, მედიანა 7,2 ხოლო სტანდარტული გადახრა კი 3,4 %.

რაც შეეხება ინფლაციის დინამიკის მოდელირებისა და პროგნოზირების პრობლემას, ადვილად შეიძლება დავრწმუნდეთ, რომ ამ შემთხვევაში წრფივი და კვადრატული ტრენდული მოდელები ძალიან ცუდ მიახლოებას იძლევა (ამ მოდელთა დეტერმინაციის კოეფიციენტი ძალზე დაბალი გამოდის). ასევე ცუდ მიახლოებას იძლევა ნახევრად ლოგარითმული მოდელიც.

ამ შემთხვევაში ყველაზე ზუსტ მოდელს წარმოადგენს ე.წ. ARIMA-ს ტიპის მოდელი, ტრენდული წევრით, რომელსაც აქვს სახე:

$$D(DCPI)=0.009294308876*(@TREND)+[AR(1)=0.1207304532,MA(1)=-2.365658667,INITMA=1997]$$

სადაც D(DCPI) აღნიშნავს ინფლაციის ნაზრდს წინა წელთან შედარებით, AR(1) წარმოადგენს პირველი რიგის ავტორეგრესიულ წევრს, ხოლო (1) პირველი რიგის მცოცავი საშუალოს სიდიდეს (როგორც ცნობილია, $MA(1)=ut-1$, სადაც $ut-1$ მოცემული განტოლების ცდომილებაა (ნაშთით წევრია წინა პერიოდისათვის).

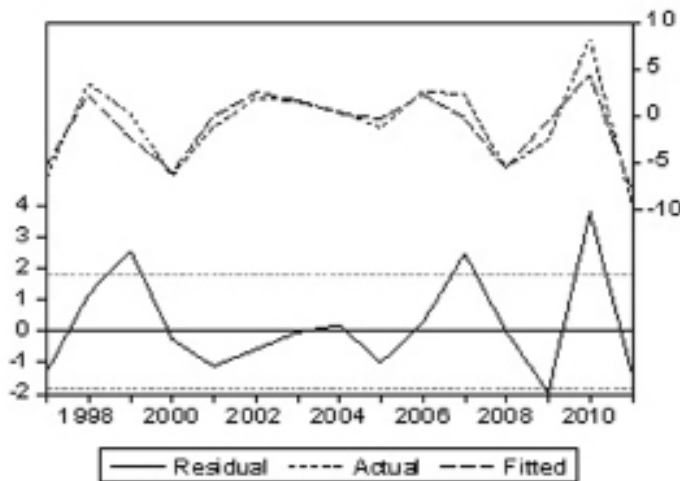
ამ განტოლების პარამეტრთა სტატისტიკური მახასიათებლები მოყვანილია ცხრილში 2, ხოლო მისი სიზუსტის შესახებ წარმოდგენას იძლევა ნახ. 3-ზე ნაჩვენები გრაფიკები.

როგორც ცხრილი 2-დან ჩანს, მისი დეტერმინაციის კოეფიციენტი 0.87-ს ტოლია, დარბინ-უოტსონის სტატისტიკა

2,45-ს ტოლი, ტ-სტატისტიკის მნიშვნელობებიც (პირველის გარდა) საკმაოდ მაღალია, რაც იმას ნიშნავს, რომ მოდელი საკმაოდ ზუსტია. თუმცა, როგორც ცნობილია, ასეთი ტიპის მოდელები საკმაოდ სწრაფად კარგავენ პროგნოზირების სიზუსტეს, ამიტომ მათი გამოყენება გრძელვადიან პერიოდში პროგნოზირებისთვის არაა მიზანშეწონილი.

Dependent Variable: D(DCPI)				
Method: Least Squares				
Date: 04/21/12 Time: 20:58				
Sample(adjusted): 1997 2011				
Included observations: 15 after adjusting endpoints				
Convergence achieved after 296 iterations				
Backcast: OFF (Roots of MA process too large)				
Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
@TREND	0.009294	0.080252	0.115814	0.9097
AR(1)	0.120730	0.008755	13.79036	0.0000
MA(1)	-2.365659	0.786902	-3.006292	0.0109
R-squared	0.869005	Mean dependent var	-0.786667	
Adjusted R-squared	0.847172	S.D. dependent var	4.583958	
S.E. of regression	1.792015	Akaike info criterion	4.181415	
Sum squared resid	38.53583	Schwarz criterion	4.323025	
Log likelihood	-28.36061	Durbin-Watson stat	2.450396	
Inverted AR Roots	.12			
Inverted MA Roots	2.37			
Estimated MA process is noninvertible				

ცხრილი 2. ინფლაციის ARIMA-ს ტიპის მოდელის პარამეტრთა სტატისტიკური მახასიათებლები

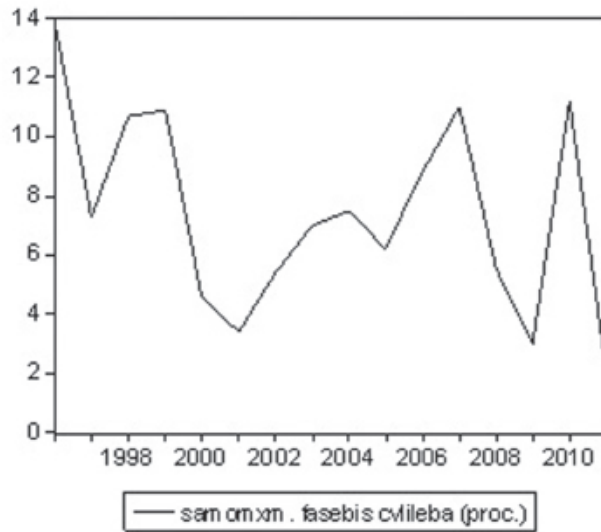
ნახ. 3. ინფლაციის ARIMA-ს ტიპის მოდელის ცდომილების გრაფიკული წარმოდგენა

დაბოლოს, ცხრილის სახით გამოვსახოთ ზემოთ მოყვანილი მოდელიდან მიღებული პროგნოზული შეფასებები 2012-2016 წლებისათვის.

წლები	2012	2013	2014	2015	2016
წლიური ინფლაციის დონე (%-ში)	4,2	4,6	4,8	5,0	5,2

ცხრილი 3. ინფლაციის პროგნოზული შეფასებები 2012-2016 წლებისათვის

ინფლაციის დინამიკისა და პროგნოზული შეფასებების გრაფიკი ნაჩვენებია ნახ. 4-ზე

ნახ. 4. ინფლაციის დინამიკა და პროგნოზული შეფასებები

სამომხმარებლო ფასების ინდექსის გაანგარიშების მეთოდოლოგიის დახვეწისა და შემდგომი სრულყოფისათვის უდავოდ სერიოზული წინ გადადგმული ნაბიჯი იქნება სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ სამომხმარებლო კალათის ყოველწლიურად განახლება, რაც 2012 წლის შემდეგ იგეგმება საქართველოში. საქსტატში მიმდინარე ზემოაღნიშნული პოზიტიური ცვლილებები, ცხადია, განაპირობებს საქართველოში ინფლაციის გაანგარიშების მეთოდის მიახლოებას ევროსტატის ძირითად რეკომენდაციებთან. როგორც იკვეთება ეს, არც თუ შორეული პერსპექტივაა.

წინა აზრები

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ასოც. პროფესორი. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ანოტაცია

სტატიაში განხილულია ინფლაციის გაანგარიშების მეთოდოლოგიური საკითხები, მიმოხილულია განახლებული სამომხმარებლო კალათა და ის პოზიტიური ძვრები, რაც განხორციელდა საქართველოში ინფლაციის გაანგარიშებისას 2012 წლის იანვრიდან. ინფლაციის დინამიკის მოდელირებისა და პროგნოზირებისათვის გამოყენებულია ARIMA-ს ტიპის მოდელი და გაანგარიშებულია ინფლაციის პროგნოზული მაჩვენებლები 2012-2016 წლებისათვის. გაკეთებულია დსკვნები.

ლიტერატურა

1. ზოგადი განმარტებები ინფლაციის მეთოდოლოგიასა და სამომხმარებლო კალათაზე
2. www.geostat.ge

ივლისი 2012